

О.М. Яремко,
к.ю.н., доцент кафедри
психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного
університету, адвокат, член Центру
медичного права Вищої школи
адвокатури

ПИТАННЯ: ЯКІ ІСНУЮТЬ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ (СІМ'Я), ЯКІ ПОТЕРПІЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА?

Відповідь:

Домашнє насильство – один із чинників, що зумовлюють складні життєві обставини (п.п. «й» п. 15 ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги» [1]; п. 4 постанови КМУ «Про організацію надання соціальних послуг» від 01.06.2020 № 587) [4]. Відповідно потерпілі від домашнього насильства належать до осіб/сім'я, які перебувають у складних життєвих обставинах, через що мають право на отримання соціальних послуг.

Соціальні послуги — дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сім'я, які в них перебувають [1]. Перелік усіх соціальних послуг, що можуть надаватися особам/сім'я, які перебувають у складних життєвих обставинах (у т. ч. і потерпілим від домашнього насильства), затверджений наказом Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг» від 23.06.2020 № 429 [6]. Потерпілі від домашнього насильства можуть отримувати одну або ж декілька соціальних послуг одночасно (наприклад, інформування, консультування, представництво інтересів, надання притулку, соціально-психологічна реабілітація тощо).

Законодавством України на медичних працівників закладів охорони здоров'я (далі — ЗОЗ) покладено низку зобов'язань у сфері надання соціальних послуг особам/сім'ям, що потерпіли від домашнього насильства.

По-перше, відповідно до ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 **ЗОЗ є суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству** [2]. Тому вони **зобов'язані надавати** особі, що потерпіла від

домашнього насильства (або її законному представнику, якщо він не є кривдником), повну і вичерпну інформацію про її права, заходи, соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися (п. 5 ч. 2 ст. 12 даного Закону [2], п. 5 постанови КМУ від 22.08.2018 № 658 [3], п. 3 Розд. II, п. 11 Розд. III наказу МОЗ України від 01.02.2019 № 278 [5]).

Обов'язок із надання даної інформації потерпілій особі від домашнього насильства (або її законному представнику, якщо він не є її кривдником) покладено саме на медичних працівників ЗОЗ (а не на інших його працівників). Це чітко випливає зі змісту п. 3 Розд. II і п. 11 Розд. III наказу МОЗ України від 01.02.2019 № 278: «**Медичні працівники** інформують постраждалу особу та/або її законного представника про права, заходи та **соціальні послуги**, якими може скористатися постраждала особа» [5].

По-друге, відповідно до п. 5 постанови КМУ «Про організацію надання соціальних послуг» від 01.06.2020 № 587 ЗОЗ є суб'єктами виявлення осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах [4]. Тому, якщо медичні працівники під час виконання професійних обов'язків виявлять особу (сім'ю), яка потерпіла від домашнього насильства, то вони зобов'язані інформувати про це уповноважений орган (структурний підрозділ із питань соціального захисту населення районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчі органи сільських, селешних, міських рад) або надавачів соціальних послуг за задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування) цих потерпілих. На виконання даного зобов'язання медичні працівники повинні не пізніше ніж наступного робочого дня після виявлення потерпілих від домашнього насильства поінформувати про них уповноважений орган або надавача соціальних послуг, надіславши повідомлення в письмовій або

електронній формі, засобами телекомунікаційно-го, зокрема електронного та телефонного, зв'язку (пп. 5-7 постанови № 587) [4].

По-третє, відповідно до п. 11 наказу МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які, ймовірно, постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги» від 01.02.2019 № 278 ЗОЗ повинні **інформувати про необхідність забезпечення належного догляду і влаштування дітей, а також недієздатних осіб чи осіб, дієздатність яких обмежена, або осіб, які потребують постійного догляду, на період госпіталізації їх законних представників (опікунів, піклувальників), що постраждали від домашнього насильства.**

Так, якщо повнолітня особа, яка постраждала від домашнього насильства, потребує медичної допомоги в умовах стаціонару, то при її госпіталізації **медичні працівники зобов'язані з'ясувати про наявність у неї дітей і чи будуть вони забезпечені належним доглядом та влаштуванням на період її госпіталізації.**

У випадку з'ясування медичними працівниками, що після госпіталізації пацієнта, який постраждав від домашнього насильства, його діти залишаться без належного догляду (батьківського піклування), то вони зобов'язані невідкладно повідомити про з'ясовані обставини відповідальну особу свого ЗОЗ за організацію проведення медичного обстеження постраждалих осіб і документування його результатів (керівника ЗОЗ або визначену ним особу з числа його заступників), яка в подальшому повинна невідкладно інформувати службу в справах дітей.

Аналогічні зобов'язання в медичних працівників та відповідальної особи ЗОЗ (за організацію проведення медичного обстеження постраждалих осіб

та документування його результатів) існують під час госпіталізації й опитування потерпілої особи від домашнього насильства, що є опікуном недієздатної особи (піклувальником особи, цивільна дієздатність якої обмежена; або здійснює догляд за особою, яка потребує постійного догляду). Проте ЗОЗ буде здійснювати інформування про з'ясовані обставини структурний підрозділ із питань соціального захисту населення районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Таким чином, у сфері надання соціальних послуг особам (сім'ям), що потерпіли від домашнього насильства, медичні працівники мають такі зобов'язання:

1) надавати повну і вичерпну інформацію про їхні права, заходи, соціальні послуги;

2) інформувати уповноважений орган із питань соціального захисту населення про осіб-потерпілих від домашнього насильства, яких виявили під час виконання ними (медичними працівниками) професійних обов'язків;

3) з'ясовувати в осіб, які постраждали від домашнього насильства і потребують медичної допомоги в стаціонарі, про наявність у них зобов'язань перед іншими особами, що впливають із правового статусу законного представника, опікуна, піклувальника тощо. Задля подальшого інформування їхнім ЗОЗ служби в справах дітей або уповноважений орган із питань соціального захисту населення про необхідність забезпечення належного догляду і влаштування дітей, а також недієздатних осіб чи осіб, дієздатність яких обмежена, або осіб, які потребують постійного догляду, на період госпіталізації їх законних представників (опікунів, піклувальників), що постраждали від домашнього насильства.

Нормативні джерела:

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII.
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018 № 658.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію надання соціальних послуг» від 01.06.2020 № 587.
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які, ймовірно, постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги» від 01.02.2019 № 278.
6. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг» від 23.06.2020 № 429.